

Ljubezen in sovraštvo.

(Povest. — Piše Josip Bekš.)

III.

Takole okoli vseh Svetih je bilo. Preko bodečih strnišč je pihal oster veter, vinogradi so samevali prazni, a po kleteh se je trlo ljudij, ki so pokušali in ocenjevali vrlo dolenjsko kapljico.

V Brtoncljevi kleti so trije pivci imeli živahen razgovor; med trkanjem kipečih kozarcev so uganili marsikaj, česar bi se ne upali govoriti pred zvedavim svetom.

„Brtoncelj, na tvoje zdravje! Ti si vendar človek in mož, da se reče, naj potem ljudje sikajo kar jim drago. No, Tine — takle lep in čvrst mladencič, pa se držiš, kakor pust v pratiki, boš trkal?“ — In trčili so: Brntocelj in Kovačkov Cene z vidnim veseljem, a Blažev Tine s slabo prikritim strahom . . .

Vendar ta hip porabi in pikro pripomni:

„Kaj pa govorimo skrivši tu v kleti, če je res poštena zadeva? In zakaj naj bi molčal, če se nimam nikogar bati?“

„Môlči, môlči fantè pa ne razdiraj praznih, mari stori tako, kakor ti porečeva in nasvetujeva s Kovačkom! To je beseda, in ta mora obstati kakor pribito, razumel? Le idi med ljudi, pa raztrobi jim; vsak bo toliko pameten, da bo storil isto, kakor mi trije. In kaj ostane potem nam? Poslušaj take, ki so starejši in ki imajo kaj izkušenj in soli v glavi. Če se ti smilijo mati, je to znamenje sinovske ljubezni; a ker jih ljubiš, jim moraš pomagati, kakor znaš in moreš. To ni, da bi šele popraševal, ali bo mogoče? Jaz in Kovaček ti rečeva tako — in konec besedi!“

„Verjamem, stric; da bi se le vse srečno izteklo, in hvaležen Vam bom iz dna srca.“

„Kaj, — hvaležen, deveta briga to meni. Moja dolžnost je, da te rešim z ubogo tvojo materjo. Tvoja mati je bolna, ker se ji preslabo godi! Vse tako zadolženo, saj ni čuda, da je že človek od skrbi bolan. Tistih štiristo goldinarjev, katere mi je dolžna še po mojem bratu — ali drugače povedano, po tvojem očetu, — ji odpustim, saj vem, da jih nikdar ne dobim. Kaj bi tisto? Saj jih tudi nočem ne; stric naj ravná tako, kot se spodobi stricu napram stričniku. Ali ni res tako, Kovaček?“

„I lejte, kristjani smo — — in na to se pije. Bog živi naše podjetje!“

Brtoncelj je bil bogataš; lahko rečemo največji bogataš na Gričevju. Tri vrste velikih sodov, v vsaki vrsti po osem, je stalo v njegovi kleti. Razvidno, da tudi njegovi vinogradi niso bili majhni, in da je za prodano vino dobil vsako leto — posebno pa še, če je bila dobra vinska letina — gotovo nad šeststo goldinarjev.

Običajno je, da — največji bogataši ali pa vsaj najbolj trdni kmetje po vaseh uživajo pri sovaščanih čast in ugled. Pri Brtonclju je bila izjema. Da si poprašal starega Igličarja, ki je prodajal drobiž za gospodinjstvo in

vsak teden najmanj po enkrat zašel v sleherno hišo na Gričevju, kako je zadovoljen z Brtoncljem, odgovoril bi ti in se namuzal: „E skopuh, največji skopuh je Brtoncelj — po pravici in odkrito govorjeno. In pa kaj bi tajil? — največji oderuh. Komur se na glavo skoplje, gorje mu!“

In stari Iglčar je poznal ljudi, pa tudi povedal vsakomur v obraz, kar mu gre.

IV.

Kovaček je prišel tisti dan domu nenavadno vesel in zadovoljen. Čelo steklenico mošta je postavil na mizo pred svojo Marijano, ki ga je nezaupljivo pogledovala od glave do nog.

„Na, pa pij, saj ga itak redkokdaj vidiš, Marijana“, je prišel nekam ohlapno; kakor bi bil otrpnjenega jezika!

„Cene, kje pa vendar hodiš? To ni tvoja navada. Vina menda vendar nisi kupil in denar trosil v gostilni, kamor dozda nisi zahajal.“

„Kaj jezikaš, pij ali pa pusti! Ukradel ga nisem, pa je. Kovački so bili pošteni in taki bodo ostali, — če Bog dá, da je res.“

„Cene, prosim te, idi spat; ubogaj svojo ženo, ki ti želi le dobro.“

„Kaj, sem mari pijan? S kurami naj grem spat, aa? Gospodar sem jaz, ki mi je ime Cene in se pišem za Kovačka, to si zapomni! Pa pij, če hočeš! — —“

Oprijel se je mize, enčas strmel v luč pa spet začel:

„No, Marijana pij, pij! Brtoncelj mi ga je dal zastonj, da pokusiva, kakšno kapljico je pridelal. Ne bodi huda; ali misliš, da ne smem biti enkrat vesel?“

„Bog ve, da ti tega nisem nikdar branila; veselih ljudi je celo Bog vesel; le čudno se mi zdi, da si prav nocoj tak.“

„I, kupčijo bomo napravili z vinom; pa tako-le pride, da si človek grlo nekoliko preveč omoči. Ti že še povem, kako mislim; samó pij — slišiš, pa kaj večerje na mizo!“

Marijana je tiho odšla v kuhinjo, in v srcu jo ne nekaj sklelo, tiho sklelo . . . Jeza in skrb se je mešala vprek. Slutila je prav, da je njen mož ujet, in da ga ima zviti Brtoncelj v pastí. Videla ga je nocoj prvič takega; sicer ni ž njo govoril nikdar v takem glasu, kar se spominja, in ni bil nikdar pijan . . .

In to jo je žalostilo. Vedela pa je, da nocoj dosti ne opravi. Brez sledu nevolje je postavila pred Ceneta večerjo in sedla poleg njega. Sicer sladki mošt ji nocoj ni teknil. Saj je vedela, da je to cena satanova, da je to pijača, v kateri utegne utoniti njen mož.

* * *

Na Gričevje drži široka cesta, katero obskrbljuje občina. Vas ima lepo lego. Na jugo-vzhodu jo zaslanjajo pred strupenimi vetrovi visoki Gorjanci, in okolica je med najvinorodnejšimi progami Bele krajine. Neštetokrat so pravili ljudje, da je dobro uro od Gričevja proti zapadu z vso silo snežilo, a na gričevske gorice je svetilo prijazno solnce in o palečem vetru ni bilo

duha ni sluha. Na prste lahko seštejemo vsa vaška poslopja: cerkev z župniščem, ali kako se je reklo „v Rebru“, Brtoncljeva hiša z gospodarskim poslopjem; takoj na drugi strani Kovačkova graščina, kakor je sam večkrat imenoval svojo kočo, nekoliko više od teh stá stanovala Blaževka in njen sin, Jerovčevi, Brznikovi in še nekaj drugih malih kajžarjev; toliko hiš in morda šestkrat toliko prebivavcev — to je bila vas Gričevje vsak deljavník in vsak praznik.

Samooobsebi je umevno, da so se po trgatvi na Gričevju in po okolici zbirali in shajali vinotržci iz vse Kranjske in celo iz sosednje Hrvatske. Gričevska okolica je bila last trdnih in premožnih kmetov, ki so se dobro zavedali svojega izvrstnega vinskega pridelka. Kljub temu pa, da je stalo vinstvo na dokaj visoki stopinji, nisi opazil niti na Gričevju samem niti v okolici pijančevanja. Ljudstvo je bilo docela nepokvarjeno, dasi se je našla tuintam med sto drugimi kaka garjeva ovca — kakor Brtoncelj.

Tako junaških in širokoplečih mladeničev bi bil cesar zaman iskal nadaleč okoli; tako pobožnega in vernega ljudstva morda nisi našel tudi po treh deželah. Ljudstvo se pa tudi ni navzelo onega velikomestnega duha in razvajenosti, ker je bilo na rodni grudi samostojno in ni maralo biti ne denarno ne duševno odvisno od prihajajočih in odhajajočih tujcev.

Dvakrat, trikrat na leto se je prizibal v vas Brtoncljev parizar, da je pripeljal vaščanom potrebnih živil iz bližnjega mesta ali trga. Brntocelj je imel namreč poleg gostilne tudi prodajalnico v vasi. Razun jeseni čez leto ni bilo prida obiskov. Semintja se je prikazal kak Ribničan iz poštene ribniške doline, ali pa stari Igličar s šivankami in drugim priličnim drobižem. Vas ni potrebovala orožniške postaje, ker o prepirih ali celo ubojih ni bilo slišati. Otroci so hodili v šolo v pol ure oddaljeno vas Polico, kjer so imeli trirazrednico. Županoval je pa že deset let sem vrli Brznikov Janez.

(Dalje prih.)

V trdi zimi.

Zima, zima, mrzla, bela . . .
Oj kakó ti pust si čas!
Vsa narava, prej vesela,
Tužen ima zdaj obraz.

Sneg leži in veja vsaka
Lepših se spominja dni,
Težko že pomladi čaka,
Da ji brst ozeleni.

Tudi moja duša plaka,
Tiha žalost jo mori,
Polna upov težko čaka,
Kdaj gorjé ji to miní . . .

Sergij Dobroljubov.

